

**YOSHLARNI VATANGA MUHABBAT RUHIDA
TARBIYALASHDA MAQSUD SHAYXZODA ASARLARINING
AHAMIYATI**

Ikramova Feruza Xayrullayevna

(Toshkent Davlat Transport Universiteti dotsenti)

feruza.ikromova71@gmail.com

Imomova Mohidil Furqat qizi

(Toshkent Davlat Transport Universiteti YMAE-7r guruhi talabasi)

mohidilimomova05@gmail.com

Annotatsiya: Bu maqolada shoir Maqsud Shayxzoda ijodida ilgari surilgan fikrlardan kelib chiqib, yoshlarni Vatanga muhabbat ruhida tarbiyalash muammolari ko'rib chiqilgan. Yoshlarni Vatanga muhabbat ruhida tarbiyalashdan asosiy maqsad ularni ta'lim jarayoni orqali tarbiyalash va ma'nan yetuk mutaxassislar qilib tayyorlashdan iborat. Maqsud Shayxzodaning lirik falasafiy va vatanparvarlik ruhida yozilgan asarlari yoshlarni Vatanga muhabbat ruhida tarbiyalashda, ularni ma'naviy barkamol insonlar qilib tarbiyalashda muhim o'rin tutadi.

Kalit so'zlar: an'analar, yoshlar, ma'naviy shaxs, vatanparvarlik, ta'lim-tarbiya, vatanparvarlik tarbiyasi, zamonaviy tarbiya, Vatan, she'riyat, maqsadlar, an'analar, yoshlar, ma'naviy shaxs.

Annotation: This article examines the problems of educating young people in the spirit of love for the Motherland, based on the ideas put forward in the work of the poet Maqsud Shaikhzoda. The main goal of educating young people in the spirit of love for the Motherland is to educate them through the educational process and prepare them as spiritually mature specialists. Maqsud Shaikhzoda's lyrical, philosophical and patriotic works play an important role in educating

young people in the spirit of love for the Motherland and in raising them as spiritually mature people.

Key words: *traditions, youth, spiritual person, patriotism, education, patriotic education, modern education, Homeland, poetry, goals, traditions, youth, spiritual person.*

Bugun Yangi O'zbekiston hayotining barcha sohalari chuqur islohotlar maydoniga aylangan. Bu jarayonda ijtimoiy sohaning asosi hisoblangan ta'lim tizimidagi o'zgarishlar haqida to'liqlanib so'zlamaslikning iloji yo'q. Mamlakatimizda so'nggi yillarda ta'lim tizimining barcha bosqichlarini zamonaviy talablar asosida tashkil etish bo'yicha amaliy ishlar hal qiluvchi bosqichga kirdi. Ta'lim sohasida amalga oshirilayotgan islohotlarning asosiy qismini, albatta, oliy ta'lim tizimidagi islohotlar tashkil etadi. Xususan, O'zbekiston Respublikasida oliy ta'limni tizimli isloh qilishning ustuvor yo'nalishlarini belgilash, mustaqil fikrlaydigan yuqori malakali kadrlar tayyorlash jarayonini sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tarish, oliy ta'limni modernizatsiya qilish, ilg'or ta'lim texnologiyalariga asoslangan holda ijtimoiy soha va iqtisodiyot tarmoqlarini rivojlantirish maqsadida davlatimiz rahbarining 2019 yil 8 oktyabrdagi farmoni bilan tasdiqlangan O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish Kontseptsiyasi sohadagi yangi islohotlar uchun debocha vazifasini bajarib bermoqda. Yo'qotilgan an'analarni jonlantirish, har bir etnik guruh madaniyatining o'zligini anglash zamonamizning ustuvor vazifalaridir. Davlat yosh avlodda bag'rikenglik va o'zaro hurmatni mustahkamlashga intiladi. Har qanday davlatning ustuvor vazifasi vatanparvarlik tarbiyasidir. Vatanparvarlik Vatanning yutuqlari va madaniyati bilan faxrlanish, uning xarakteri va madaniy xususiyatlarini saqlab qolishga intilish va Vatan manfaatlarini himoya qilishga intilishni nazarda tutadi. Shaxsiy intilishlardan tashqari, insonga umuminsoniy qadriyatlar ham kerak va ulardan biri vatanparvarlik tuyg'usidir. Bu vatanparvarlik o'z Vataniga muhabbat, barcha insonlarni yagona jamiyatga bog'lab turuvchi muhim fazilatdir. Faqat o'z

Vataniga sodik jamiyatgina davlatni butun va farovon qila oladi. Vatanparvarlik - har bir oqil insonga tushunarli va xos bo'lgan tuyg'u. Shaxsning shaxs va fuqarolik sifatleri bilan uzviy bog'liq bo'lgan axloqiy kategoriyadir. Vatanparvarlik - axloqiy va siyosiy tamoyil ijtimoiy tuyg'u bo'lib, uning mazmuni Vatanga muhabbatdir. Vatanparvarlik tarbiyasi bir necha bosqichdan o'tadi: oilangizga muhabbatdan Vatanga muhabbat. Vatanga muhabbat-vatanparvarlikning eng oliy darajasidir.

Maqsud Shayxzoda ijodida Vatanga bo'lgan muhabbat, insoniy munosabatlar, do'stona aloqalar timsolida vatanparvarlikning eng yuksak tuyg'ulari sifatida asos qilib olingan. Maqsud Shayxzoda "Uchinchi kitob" to'plamida o'zbek she'riyati uchun yangi erkin baytdan foydalaniladi. M. Shayxzoda she'riyati zamonaviylik bilan chambarchas bog'liq va kishilarni Vatanga bo'lgan hissini orttirib boradi. "Toshkentnoma" she'rida 30 yil yashab ijod qilgan O'zbekiston poytaxtiga o'z munosabatini, Vataniga bo'lgan muhabbat va tashvishini ifodalagan. Oradan bir yil o'tib yozilgan, 437 sahifadan iborat "25 yillik munozara" kitobida ham lirik ijod namunalari Vatanga muhabbat ruhida aks ettirilgan. Maqsud Shayxzodaning vatanparvarlik ruhi bilan sug'orilgan she'rlar qatoriga "Kurash nechun" va 1941-45 yillardagi Ulug' Vatan urushiga bag'ishlangan "Jenya", "Uchinchi o'g'il", "Oqsoqol" va boshqa she'rlarini kiritish mumkin. Vatanga muhabbat bilan to'la asarlar M. Shayxzodaning she'rlari mazmunan chuqur ma'nan qarashlarga boyligi bilan ajralib turadi. Qahramonlik, ruxiy teranlik - bu uning she'riyatining asoslaridir. Har bir satrda ehtirosli yurak urishi, hissiz hayajon bor. Zotan, yoshligida 30-yillarda Maqsud Shayxzoda taniqli tanqidchi, olim va publitsist bo'lib yetishgan. Mumtoz va zamonaviy o'zbek, shuningdek, Ozarbayjon, rus va jahon adabiyotini tadqiq yetib, asarlarni ilmiy mazmunda tahlil qiladi, tanqidiy va jurnalistik maqolalarda o'z munosabat va fikrlarini bildiradi. Bundan tashqari, o'zbek kitobxoni o'z tarjimasida zamonaviy Ozarbayjon va chet el nasri va she'riyatining adabiy namunalari olgan. Vatanparvarlik mavzusi Maqsud Shayxzoda ijodida o'z ahamiyatini yo'qotgani yo'q, chunki bu voqea har bir oilaga ta'sir qildi. Har yili fashist

bosqinchilariga qarshi kurashgan mamlakatlarda g'alaba kuni keng nishonlanadi. Jang maydonida minglab yosh qiz va o'g'il bolalar halok bo'ldi. Ular g'alaba qozonish g'oyasidan ilhomlandilar. Har bir inson bu haqda o'ylashi va ozod mamlakatda chuqur nafas ola bilishi uchun bu odamlardan minnatdor bo'lishi kerak. Shuni ta'kidlash lozimki, vatanparvarlik shaxsning ma'naviyati, fuqaroligi va ijtimoiy faolligi birligida paydo bo'lib, u ko'plab omillar ta'sirida shakllanadi. Bunday holda, ta'lim asosiy rol o'ynaydi. Zero, u shaxsning shakllanishiga va binobarin, butun jamiyat farovonligiga doimo hal qiluvchi ta'sir ko'rsatib kelgan. Inson shaxsi ko'plab omillar, ob'ektiv va sub'ektiv, tabiiy va ijtimoiy, ichki va tashqi, mustaqil va o'z-o'zidan yoki muayyan maqsadlarga muvofiq harakat qiladigan odamlarning irodasi va ongiga bog'liq ta'siri natijasida shakllanadi va rivojlanadi. Vatanparvarlik tuyg'usi mazmunan ko'p qirralidir. Bu nafaqat Vatanga muhabbat, balki o'z ona yurtlariga muhabbat, o'z xalqi uchun faxrlanish, o'z atrofidagi dunyo bilan uzviy aloqada bo'lish tuyg'usi va o'z mamlakatining boyligini saqlab qolish va oshirish istagi hamdir. Ulug' Vatan urushi yillarida Maqsud Shayxzoda vatanparvarlik ruhiga yo'g'rilgan maqola va ocherklar ham yozdi. Uning o'sha davr she'rlarida o'zbek folklori va mumtoz she'riyatining eng yaxshi she'riy an'analari zamonaviy adabiyot yutuqlari bilan qo'shilib ketadi. Maqsud Shayxzoda mumtoz Sharq she'riyati janrlarida asarlar yozadi. Vatanparvarlik mavzusi "Toshkent haqida she'r", "Toshkentnom", tanlangan asarlar to'plami, "Yillar va yo'llar" lirik to'plamida, "Istiqbol", "Dunyo abadiydir" kabi lirik va falsafiy asarlarda ham ko'tarilgan. Oliy ta'lim tizimida yoshlarni axloqiy tarbiyalashdan asosiy maqsad ta'lim-tarbiya jarayoni orqali tarbiyalash, umuminsoniy qadriyatlarni jonlantirishdir. Ma'naviy shaxs - faol hayotiy pozitsiyani egallagan, aqliy rivojlangan, Vatan manfaati uchun ishlashni biladigan, sog'lom turmush tarzini olib boradigan, axloqiy jihatdan yaxshi, estetik jihatdan ma'rifatli va murakkab zamonaviy dunyoni harakatlantira oladigan shaxs. Maqsud Shayxzodaning vatanparvarlik tarbiyasi mavzusiga "Jaloliddin Manguberdi" dramatik asarida ham to'xtalib, unda ajdodlarimizning mo'g'ul istilochilariga qarshi fidokorona kurashlari batafsil bayon yetilgan. Maqsud

Shayxzodaning urushdan keyingi ijodi ikki asosiy bosqichga bo'linadi. Birinchisi shoir hayotidagi fojiali voqea bilan belgilanib, u xalq dushmani deb e'lon qilindi va qatag'on qilindi. Sibirdagi Irkutsk yaqinidagi lagerda o'tkazgan yillari uning salomatligiga qattiq ta'sir ko'rsatgan va she'riyatida aks etgan. Shoir reabilitatsiya qilingach, 1956da uning hayot va ijodida yangi bosqich boshlandi va hayotining so'nggi o'n yilligini qamrab oldi. Bu uning she'riy va yozuvchilik iste'dodini eng yuksak namoyon etish davri edi. Makusud Shayxzoda tomonidan 1964 yilda yozilgan Mirzo Ulug'bek dramasi, Abu Rayhon Beruniy hakidagi tarixiy asari ham ona Vatanga muhabbat ruhida yozilgan. Ma'naviyatli inson yuksak insoniy tuyg'ularini isrof qilmaydi. Yoshlarning ma'naviy rivojlanishi va ularni mustaqil hayotga tayyorlash jamiyat va davlat taraqqiyotining muhim tarkibiy qismidir. Yangi sharoitda faqat madaniyat, uning ma'naviy-axloqiy qadriyatlari yoshlar hayotida qo'llanma bo'lib xizmat qilishi va uning ma'naviy salomatligini muhofaza qilishi mumkin. Ma'naviyat insonning ongi va o'z - o'zini anglashiga xos sifatli xususiyat bo'lib, ularning ichki dunyosining yaxlitligi va uyg'unligini, o'zlaridan tashqariga chiqish va o'z atrofidagi dunyo bilan munosabatlarini uyg'unlashtirish qobiliyatini aks ettiradi. Xalqning tarixiy xotirasi avloddan-avlodga o'tib kelmoqda. O'tmishda yaratilgan ma'naviy va madaniy qadriyatlar zamonaviy jamiyat mulkiga aylanadi. Maqsud Shayxzodaning vatanparvarlik va Vatanga muhabbat ruhida yozilgan asarlari bunga yorqin misol bo'la oladi.

Adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi. Toshkent. O'zbekiston nashriyoti. 25.01.2020.
2. Мақсуд Шейхзоде Литературе.уз. Архивировано 26 апреля 2013 года.
3. Мақсуд Шейхзаде. Зиёнет.уз. Архивировано 8 июня 2013 года.
4. Naim Karimov. MAQSUD ShAYXZODA. Ma'rifiy-biografik roman "Sharq" nashriyot-matbaa aksiyadorlik kompaniyasi.Bosh tahririyati.Toshkent – 2009 yil.
5. Ozod Sharaffiddinov. Ijodni anglash baxti. Toshkent 2004